

Studiehandledning

Sociala relationer, lärares ledarskap och
konflikthantering

Kurskod 976G06

Linköpings universitet – Yrkeslärarprogrammet

2021

**Kortfattad version utan seminarieuppgifter och tentamen, fullständig
version finns i Lisam.**

Åsa Mårtensson

Ht 2021

Förord

Välkommen till kursen Sociala relationer och lärares ledarskap på yrkeslärarprogrammet. Kursen omfattar 7,5 hp och går på distans, halvfart.

Att arbeta som lärare i skolan handlar idag till hög utsträckning om att hantera och leda grupper av elever, att skapa ett klassrums-/arbetsklimat som på bästa sätt gör det möjligt för lärare att undervisa och för elever att lära sig såväl olika yrkes- som skolämnen samt frågor som rör värden, normer och socialt samspel.

Mot bakgrund av detta utgör socialpsykologin, inklusive ämnen som grupprocesser, social påverkan, socialisation, ledarskap, identitet, konflikthantering och mobbning, ett betydelsefullt kunskapsfält för lärare. I skolan arbetar du främst mot elever men möter även kollegor inom andra ämnen och på andra program, elevernas föräldrar och alla elever kommer från grundskolan. Du som yrkeslärare har dessutom relationer med handledare på apl, dvs. dina f.d. kollegor och elevernas blivande arbetskamrater vilket komplicerar mönstret av relationer i din yrkesvardag. För att få en inblick i vad Skolinspektionen fann vid en oanmäld inspektion med fokus på lärarstöd på yrkesprogram uppmanar jag dig att läsa Skolinspektionen (2016) *Lärarstöd och arbetsformer i gymnasieskolans yrkesprogram* som du hittar på Skolinspektionens hemsida.

Terminen startar den 23 augusti men du använder första veckan till att sätta dig in i vad kursen ska handla om och börja läsa kurslitteraturen för att förbereda dig för första NU dagen. Besök kursens hemsida i Lisam senast onsdag den 25 augusti för ett digitalt upprop. I kursen samarbetar vi till viss del med KPU, Kompletterande pedagogisk utbildning, dvs den korta ämneslärarutbildningen. Föreläsningar kommer vid vissa tillfällen ske gemensamt i stor grupp. Ni ska alla ta emot elever från grundskolan och samarbeta med ämneslärare på era skolor/utbildningar därför är det viktigt att ni redan under utbildningen lär känna varandra och får en inblick i varandras värld. Detta ”lära känna varandra” kommer inte fungera ht 2021 då vi bara ses digitalt och inte vid seminarium.

I den här kursen tar vi ett steg mot ökad självständighet i dina akademiska studier. Det är mycket viktigt att du förbereder dig genom att läsa in dig på det som vi här kallar ”seminarieuppgifter” som om de vore uppgifter som ska lämnas in. Väl förberedd kommer ni kunna stötta varandra och se hur ni kan använda teorier och begrepp i ert vardagliga arbete. Utan att vara förberedd kommer deltagande i seminarium bli svårt. Ta med dig dina anteckningar och tankar kring frågeställningarna som presenteras i uppgifterna och var beredd att stöta och blöta dina tolkningar med föreläsare och kollegor på NU-dagarna. Det är under seminarierna som du får återkoppling på dina funderingar och inte genom individuell återkoppling på uppgifter. Läs igenom hela studiehandledningen för att sätta dig in i kursens innehåll och examinationsuppgift – om du har frågor om den har vi ett tillfälle speciellt för dessa frågor. De kunskaper som du får med dig via seminarier och workshop kommer till stor användning vid tentaskrivandet.

Syftet med denna studiehandledning är att underlätta studierna genom att tydliggöra kursens mål, innehåll och examinationsformer. Studiehandledningen ska ses som ett levande dokument, som med lärarnas och studenternas hjälp kan förbättras, uppdateringar kan komma att göras. Synpunkter är därför välkomna såväl under som efter kursen.

Lycka till med studierna!

Kursens mål och förväntade studieresultat

Efter kursen ska studenten kunna:

- analysera och diskutera sociala relationer och samspel i skolan med hjälp av socialpsykologiska begrepp
- analysera och diskutera sociala processer, jämställdhet och jämlikhet med genusvetenskapliga begrepp
- beskriva och diskutera innebörden i centrala begrepp och modeller som rör lärares ledarskap i förhållande till individuella processer och grupprocesser
- analysera och diskutera konflikter med hjälp av konflikthanteringsmodeller
- analysera och diskutera sätt att förebygga och motverka olika former av kränkande behandling
- analysera och diskutera bruket av grupparbete som arbetsform i yrkesundervisning

Kursinnehåll och arbetsformer

I kursen studeras fenomen så som sociala relationer, grupper och grupprocesser, jämställdhet, jämlikhet, konflikter och konflikthantering i undervisningssituationer. Kursinnehållet bearbetas bland annat genom litteraturstudier, diskussioner, grupparbeten samt rollspel. De studerande får öva sig i att omsätta teorier kring lärares ledarskap genom att aktivt öva på ledarrollen i form av presentationer och rollspel och därmed utmana sitt agerande som ledare. I kursen kommer de studerande att fördjupa sin förståelse för konflikter och konflikthantering i undervisnings-sammanhang. Genom att aktivt medverka vid seminarier och grupparbeten ges möjlighet att utveckla modeller för att hindra och avstyra konflikter, mobbning och annan kränkande behandling.

Den studerandes enskilda studier inom ramen för kursen kommer att stödjas med föreläsningar, seminarier och arbetsgrupper. Vid föreläsningarna utvecklar, fördjupar och förklarar lärare centrala delar av kursens innehåll.

Seminarier genomförs i olika former och leds av campuslärare. Läs de frågeställningar och den litteratur som presenteras här i studiehandledningen för att förbereda dig för vart och ett av seminarierna. Avsikten är att seminariegruppen ska vara en resurs och ett gott stöd för studenternas kunskapstilläggnan. Där kan frågor och funderingar ventileras, litteratur diskuteras och uppgifter bearbetas. En viktig komponent för att seminariegruppernas arbete ska bli generativt är att de studerande har ett intresse av att tillägna sig professionsrelevanta kunskaper och ambitionen att bedriva akademiska studier av god kvalitet. Genom att se seminarierna som lärtillfällen för dig själva och andra, och därför alltid komma väl förberedd till dessa, bidrar du till att skapa goda förutsättningar för en gynnsam studiemiljö och ett meningsfullt lärande.

Examination

Kursen examineras genom att studenten skriftligen beskriver och analyserar socialpsykologiska begrepp kopplade till undervisning med hjälp av några av de teorier och begrepp som introduceras i kursen. Formerna för tentamen beskrivs under egen rubrik senare i denna studiehandledning.

Fusk och plagiat

Försök att vilseleda vid examination eller när studieprestation annars ska bedömas kallas för fusk eller plagiat. De fall av fusk eller plagiat som upptäcks kommer att anmälas till Disciplinnämnden.

Informationen nedan kommer från liu.se <http://www.student.liu.se/regler-rattigheter-sakeJFet/lagar-regler-rattigheter/disciplinarenden/fusk?l=sv> där du kan läsa mer om vad som räknas som fusk och plagiat samt hitta vidare till mer information.

Exempel på vad LiU:s Disciplinnämnd bedömt som vilseledande är:

- plagiat av uppsats eller hemtentamen
- otillåtet samarbete med annan grupp vid enskilt arbete av exempelvis projektarbete

Vad innebär att vilseleda när studieprestation bedöms?

Som student är det ditt ansvar att ta del av information om vad som är tillåtet och inte tillåtet vid en examination. Vid osäkerhet är det alltid bättre att fråga läraren för att undvika missförstånd.

Det räcker med ett försök att vilseleda för att disciplinär åtgärd ska kunna vidtas.

Vad är plagiat?

Plagiat är när man utger sig för att ha gjort ett arbete själv som någon annan har producerat. Det innebär att man skriver av en text utan att ange källan. Det är även när man använder texter mer eller mindre ordagrant utan att använda sig av citattecken. För att undvika att bli misstänkt för plagiat ska du alltid ange källan till den text som du använder dig av samt att sätta ut citattecken när du ordagrant återger från en annan text. Den text som du skriver får inte ligga för nära originalet, du ska alltid använda dina egna ord i det material som du skriver. Mer information om plagiering finns på Universitetsbiblioteket.

Kontaktpersoner

Lärare

Åsa Mårtensson, asa.martensson@liu.se (kursansvarig) 013-28 20 80

Jonas Forsmark, jonas.forsmark@liu.se (lärare) 013-28 16 30

Martin Lundberg, martin.lundberg@liu.se (lärare) 013-28 46 83

Programansvarig

Ronny Högberg, ronny.hogberg@liu.se – vid frågor rörande avhopp, studieuppehåll etc.

Utbildningsadministratör

Jenny Lönn, jenny.lonn@liu.se 013 – 28 18 39

- vid frågor rörande administrativa ärenden, exempelvis inrapportering av studieresultat i LADOK.

Studievägledning och andra studiesociala frågor

Monica Larsson, monica.larsson@liu.se 013 – 28 57 98

Kursutvärdering

Enligt högskoleförordningen ska studenter som deltar i eller avslutar en universitetskurs ges möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen. Inom den här kursen sker detta genom Linköpings universitets elektroniska kursutvärderingssystem (Evaluate). När kursvärderingen öppnas får alla studenter som är registrerade på kursen ett mail med en länk till studentportalen, där en enkät kan fyllas i. Kursansvarig uppmanar alla studenter att ta denna chans att förbättra lärarutbildningarna vid Linköpings universitet för kommande studenter.

Utöver detta kommer vi att följa upp och utvärdera föreläsningar och seminarier löpande.

Kursledningen uppmuntrar till frågor och feedback kontinuerligt. Vid kursavslut finns det utrymme för muntlig utvärdering av kursen.

Inte tillåtet att spela in undervisning

Linköpings universitet har 2012-02-16 beslutat att ljudupptagning, fotografering, filmning och liknande inspelning av föreläsningar, seminarier och andra undervisningssituationer inte är tillåten. Ett undantag är studenter med funktionsnedsättning, som med anledning av denna behöver särskilda hjälpmedel, äger rätt att göra ljud- och bildupptagning. Då får det endast göras av studenten själv genom personlig närvaro vid föreläsningen. Sådant behov ska meddelas i god tid före föreläsningen. Det är den enskilde studenten som har ansvar att vid förfrågan uppvisa intyg om sådant behov, utfärdat av koordinator för studenter med funktionshinder vid Linköpings universitet. (*Regler för studenters möjlighet till ljud- och bildupptagning i samband med undervisningssituationer vid Linköpings universitet, Dnr LiU-2012-00312*)

Kursens upplägg och schema

För att kunna nå kursmålen är det viktigt att delta i den undervisning som erbjuds.

Även när kursen genomförs på distans vill vi att du avsätter dessa dagar för ”närvaro”.

Lokalschema finns i Lisam – Schema. Dubbelkolla gärna dagen innan vart vi ska vara, snabba byten av lokaler kan förekomma.

Länkar till möten i zoom kommer att presenteras någon dag före genomförandet. Länkarna ligger i ett dokument på Lisam – Kursdokument – Schemalänkar och uppdateras kontinuerligt. Till dess, om du inte har gjort det redan, installera gärna zoom på din dator så går det smidigt när det är dags.

Hur du gör hittar du här: <https://www.student.liu.se/itsupport/zoom-student?l=sv>

Terminsstart 23 augusti

Läs studiehandledningen och lägg upp ett lässchema för dig själv så att du kommer förberedd till var och en av kurstillfällena.

Campusträff 1

Tisdag 31 augusti på plats vid LiU

- 10.15 **Introduktion** Genomgång av kursmål, kursdesign, examination, betygskriterier, former för återkoppling, genomgång av Lisam etc. (ÅM)
- 11.15 **Föreläsning** Sociala relationer för yrkeslärare Vad kännetecknar och är speciellt för yrkeslärares arbetet kopplat till sociala relationer? (ÅM)
- 12.00 **Lunch**
- 13.15 **Föreläsning** med Robert Thornberg, Socialpsykologi i skolan.
- 15.15 - 17 **Föreläsning** med Andrzej Szklarski, Ledarskap i klassrummet.

Onsdag 1 september på plats vid LiU

- 8.15 **Litteraturseminarium 1** Socialpsykologi i skolan.
Läs Thornberg (2020) Förord, kap. 1, 2, 4 & 6 samt Aspelin och Persson, (2011) kap 2 (ML)
- 10.15 Studieteknik för lärande Kursmentor Helén Norin
- 12.00 **Lunch**
- 13.15–16 **Workshop 1**, Lärares ledarskap (ML)
Läs Thornberg (2020) kap 3; Hammar Chiriac, E. & Hempel, A. (red.) (2020) kap 6; Granström (2007); Hugo (2011); Vähäsantanen, Saarinen & Eteläpelto (2010); Mårtensson, Andersson & Nyström (2019).

Campusträff 2

Torsdag 23 september via zoom

- 10.15 **Föreläsning** via zoom med Andrzej Szklarski om konflikter och konflikthantering
- 12.00 **Lunch**

- 13.15-17 **Workshop 2** Konflikter och konflikthantering (JF)
Läs Szklarski (2007 eller 2019), Hakvoort och Friberg (2020) kap 1-4 & 7,
Thornberg (2020) kap 9 och Hammar Chiriac, E. & Hempel, A. (red.) (2005) kap 8.

Fredag 24 september via zoom

- 8.15 **Föreläsning, Mobbning** Robert Thornberg.
- 10.15 **Litteraturseminarium 2 Mobbning**, via zoom, (JF)
Brottsförebyggande rådet, BRÅ. (2009) s. 15–22, Skolverket. (2011) och Thornberg,
R. (2020). Kap 7, 8 och 10
- 12.00 **Lunch**
- 13.15 **Byrån mot diskriminering.** Vad är diskriminering och hur kan vi arbeta aktivt mot
diskriminering?
Läs: Wernersson, Inga. ”Genusordning och utbildning – förr och nu”. I: *Lärande
Skola Bildning* (2020), Hedlin, Maria. *Lilla Genushäftet 2.0* samt Åkesson, Emilia
- 15.15 – 17 **Seminarium** Sociala relationer, yrkesutbildning och arbetsplatsen (ÅM/PW)

Campusträff 3

Måndag 18 oktober på plats vid LiU

- 10.15 **Föreläsning Grupparbete:** Johan Forsell doktorerar i bedömning vid grupparbete.
- 12.00 **Lunch**
- 13.15 **Litteraturseminarium 3. Grupparbete + Workshop 4** om utmaningar vid
grupparbete (JF)
Läs Hammar Chiriac & Hempel, (2020) kap 1–5, 9
- 16.15–17 **Utvärdering och tentagenomgång**, (ÅM/JF)

Litteratur

Titlar angivna med * finns i Lisam. För artikel i internationell tidskrift gäller att du loggar in på bibliotekets hemsida och söker efter titel eller alla författare så borde du hitta.

Aspelin, Jonas & Persson, Sven (2018). *Om relationell pedagogik*. Kap. 2. Malmö: Gleerups*

Brottsförebyggande rådet, BRÅ. (2009). *Effekter av anti-mobbningsprogram: Vad säger forskningen?* *

https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180003644/2009_effekter_anti-mobbningsprogram.pdf

Granström, Kjell. (2007) Ledarskap i klassrummet. I Kjell Granström (red.) *Forskning om lärares ledarskap i klassrummet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. * s. 12 - 32

Hedlin, Maria (2010). *Lilla genushäftet 2.0 Om genus och skolans jämställdhetsmål*. Växjö: Linneuniversitetet. *

Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta (2020). *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. Malmö: Gleerups.

Hammar Chiriac, Eva & Hempel, Anders (red.) (2020). *Handbok för grupparbete – att skapa fungerande grupparbeten i undervisning*. Lund: Studentlitteratur. Kap 1–5, 7, 9–12.

Hugo, Martin (2011). *Från motstånd till framgång – att motivera när ingen motivation finns*. Stockholm: Liber.

Mårtensson, Åsa, Andersson, Per & Nyström, Sofia (2019) A recruiter, a matchmaker, a firefighter: Swedish vocational teachers' relational work. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*. (9)1, 89–110 <http://www.njvet.ep.liu.se/article.asp?DOI=10.3384/njvet.2242-458X.199189>

Skolinspektionen (2016) *Lärostödd och arbetsformer i gymnasieskolans yrkesprogram*. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/planerade-pagande-granskningar/arbetsformer-och-lararstod/arbetsformer-lararstod-rapport.pdf>

Skolverket. (2011). *Vad fungerar? Resultat av utvärdering av metoder mot mobbning*. Stockholm: Fritzes *

Szklarski, Andrzej. (2019). Skolan som en arena för socialt samspel. I Susanne Köpsén: *Lära till yrkeslärare*. Lund: Studentlitteratur. 15 s. eller Szklarski, Andrzej. (2007) Om konflikter och konstruktiv konflikthantering. I Kjell Granström (red.) *Forskning om lärares ledarskap i klassrummet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. *

Thornberg, Robert. (2020). *Det sociala livet i skolan: Socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber.

Wernersson, Inga. (2020). Genusordning och utbildning – förr och nu. I Ulf P. Lundgren, Roger Säljö & Caroline Liberg (Red.) *Lärande skola bildning Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur och kultur. S. 470–490.

Vähäsantanen, Katja., Saarinen, Jaana. & Eteläpelto, Annelie. (2010). Between school and working life: Vocational teachers' agency in boundary-crossing settings. *International Journal of Educational Research* 48(2009) 395-404. Doi: 101016.j.ijer.2010.04.003 **

Åkesson, Emilia (u.å) *Normer, normmedvetenhet och normkritik* Skolverkets lärportal om Skolans värdegrund: Grundskola och gymnasieskola Modul: Främja likabehandling Del 5
<https://www.skolverket.se/download/18.653ebcff16519dc12ef362/1539586793376/Normer-normmedvetenhet-och-normkritik.pdf>

Bilaga 1 Presentation av artiklar med speciellt fokus på yrkeslärares relationella arbete i samband med apl.

Vähäsantanen, Katja., Saarinen, Jaana. & Eteläpelto, Annelie. (2010). Between school and working life: Vocational teachers' agency in boundary-crossing settings. *International Journal of Educational Research* 48(2009) 395-404. Doi: 101016.j.ijer.2010.04.003

I artikeln använder författarna begreppet "agency" som är svårt att översätta till svenska. Agency står för ett agentskap, (en förmåga) att handla och agera. Här använder jag "roll/er", fundera gärna över vilket begrepp som du tycker passar in.

Med syfte att undersöka vilka roller yrkeslärare tar på sig/använder vid sitt arbete på gränsen mellan skola och arbetsliv genomförde Vähäsantanen, Saarinen och Eteläpelto 16 intervjuer med yrkeslärare. Efter en narrativ analys fann de att lärarna hade en repertoar av roller som de antog i kontakter med företrädare för yrket. Dessa var i) begränsad roll (restricted agency), ii) omfattande roll (extensive agency), iii) mångfaldig balanserande roll (multifaced balancing agency), iv) till situationen anpassad roll och v) relationellt framväxt roll. Dessa roller var sammanflätade med yrkeslärares känsla av deras professionella jag, deras medvetenhet om relationer med personal på arbetsplatsen och deras syn på sin professionella roll i arbetet som yrkeslärare. Hur lärarna ser på sin roll och agerar skapar olika förutsättningar för dem i sitt uppdrag som yrkeslärare i att planera för undervisning i det gränsöverskridande arbetet som planering för lärande på arbetsplatsen innebär.

Läs framförallt resultatdelen (Findings) och diskussionen (Concluding discussion) för att förstå de olika rollerna. Fundera på hur du som yrkeslärare kan komma att behöva göra i framtiden för att skapa goda relationer till alla de som du möter i ditt arbete med att skapa apl-platser.

Mårtensson, Åsa., Andersson, Per. & Nyström, Sofia. (2019) Recruiter, Match-maker and Firefighter – Swedish vocational teachers' relational work *Nordic Journal of Vocational Education and Training* (9)1, s. 89 – 110. Doi: 10.3384/njvet.2242-458X.199189
<https://njvet.ep.liu.se/article/view/843>

En förkortad version finns på svenska i Venue en elektronisk tidskrift från Linköpings universitet. Sök på <https://venue.ep.liu.se/>

Hur kan du relatera dina (vfu)erfarenheter av att planera för lärande på apl med det som Mårtensson, Andersson och Nyström beskriver? Vad stämmer/inte?

Vad drar du för lärdomar av artiklarna?